

Handwritten text on a small, rectangular piece of paper with clipped corners, pasted onto a larger brown paper background. The text is written in a cursive script and reads:

Handwritten text on a small, rectangular piece of paper with clipped corners, pasted onto a larger brown paper background. The text is written in a cursive script and reads:

Handwritten text on a small, rectangular piece of paper with rounded corners, pasted onto the bottom left of the brown paper background. The text is written in a cursive script and reads:

Handwritten text on a small, rectangular piece of paper with rounded corners, pasted onto the bottom left of the brown paper background. The text is written in a cursive script and reads:

Տ. Կ.

ԱՄԱՂԵՄԻԿԱՍ
ՀԱՅՈՐԶ. ՄԱՆԱՆԴՅԱՆ

ՄԿՐՏԻՉ ԺԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ԳՐԻՍՏՈՍԻ ԵՒ ԱՆ-
ՀԱՍԱՆԵԼԻ ԿԱՄՕՔՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԵՍԵՏ ԵՒ
ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ ԺԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏ-
ՐԻԱՐԳ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՒՌՈՅ ԱՐԱ-
ՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱ-
ԹՈՒՂԻԿԷ ԷԶՄԻԱՄՆԻ.

Սիմոնի Սրբոյ Էջմիածնի.

Առաքելով ընդ այսմ զ«Ժխական կանոնադրութիւն
Հայաստանեայց Բ. Եկեղեցւոյ», բաղկացեալ ի 93 յօդուա-
ծոց, որպիսին կազմեալ և տուեալ էր Մեր ի Ժամանակա-
ւոր փորձնական գործադրութիւն ի 1900 ամի, և այժմ
խորհուրդն Դիւանի և Սինոդականաց ի նկատի առեալ
զկոնդակս նախկինս արձակեալս յայլևայլ Ժամանակի,
նաև զնորոգ կարգադրութիւն փոխարքայի զկանոնաց գոյից
Եկեղեցւոյ մերոյ, այլ և զկարծիւ Ժողովրդականաց և
հոգեւոր պաշտօնէից, բարեփոխեալ և դասաւորեալ զայն
առաջի արար Մեզ ի վերջնական տնօրէնութիւն, և Մեր
հաճ և հաւան գտեալ ընդ այն՝ պատուիրեմք այսու Հայ-
րապետական կոնդակաւ Մերով ի 1-ն փետրուարի 1907
ամի ի կատար ածել ամենայն ճշտութեամբ և պարտա-
ճանաչութեամբ:

ՄԿՐՏԻՉ Կաթողիկոս ամենայն Հայոց

Ի 11-ն Յունվարի 1907 ամի

և ըստ տոմարիս ՌՅԾԶ

ի Հայրապետութեան մերում ԺԴ. ամի
Սյրարատեան Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի

ի Վաղարշապատ
թ. 40.

Մաճ

566

Հայաստանեայց Առաքելական սուրբ Եկեղեցու
Ծխական Կանոնադրութիւն

Ա.

ՀԱՄԱՅՆՔԻ, ԾԻԱԿԱՆԻ ԵՒ ԻՐԱԽԱՍՈՒԻ ՄԱՍԻՆ

1. Իւրաքանչիւր քաղաքի կամ գիւղի ամեն մի հայ եկեղեցու կամ աղօթատան բոլոր ծխականները նոյն եկեղեցու բոլոր միաբան հոգևոր պաշտօնեաների հետ միասին կազմում են մի ծխական համայնք:

2. Որ և է հայ եկեղեցու կամ աղօթատան ծխական են համարւում այն անձինք, որոնք առնուազն վեց ամիս իբրև ծխական արձանագրուած են նոյն եկեղեցու կամ աղօթատան միաբան քահանաներից մէկի մատենում (տես յօդ. 83):

3. Ծխականների պարտականութիւնն է իրանց եկեղեցու ծխական ժողովի խնդրած ծառայութիւններին յանձնառու և եկեղեցական պէտքերի պահանջած ծախքերին մասնակից լինել:

4. Մի անձն միևնոյն քաղաքում կամ գիւղում կարող է միայն մի եկեղեցու կամ աղօթատան ծխական լինել, ենթարկուելով այդ եկեղեցու ծխական ժողովից սահմանուած տուրքերին և բոլոր ծխական պարտականութիւններին:

5. Ծխական բոլոր պաշտօնեաները՝ թէ հոգևորական և թէ աշխարհական, թէ պատուաւոր և թէ վարձատրելի, ընտրւում են ծխական ժողովից:

6. Բոլոր պաշտօնեաները վերընտրելի են բացի յատկապէս յիշուածներից:

7. Նորեկները, այսինքն մի այլ ծխական համայնքից տեղափոխուողները՝ նոր եկեղեցու կամ աղօթատան ծխական համարուել կարող են սոյն եկեղեցու ծխական գրուելուց վեց ամիս յետոյ:

Հսկ ժամաւորները, որոնք ծխական չեն՝ ծխական ժողովին մասնակցելու իրաւունք չունին:

9. Ծխական իրաւասու են, այսինքն՝ ծխական ժողովներին մասնակցելու և պաշտօններ ստանձնելու իրաւունք ունին 21 տարին լրացրած բոլոր ծխականներն արք և կանայք, բացի նրանցից, որոնք հետեւեալ յօդուածի (յօդ. 10) հիման վրայ զրկուած են այդ իրաւունքից: Տարիքը պէտք է հաշուել ոչ ամիսներով, այլ տարեթուերով:

10. Ծխական ժողովին մասնակցելու և ընտրուելու իրաւունքից զրկուում են այն ծխական իրաւասուները՝

ա) Որոնք հոգևոր իշխանութեան օրինական դատաստանով զրկուած են այդ իրաւունքից և կամ գտնւում են ապաշխարութեան տակ:

բ) Որոնք պետական օրէնքների զօրութեամբ և դատաստանով քրէական յանցանքների համար բոլորովին կամ մասամբ զրկուած են իրաւունքներից:

գ) Որոնք դատաստանի տակ են այնպիսի յանցանքների համար, որպիսիների հետեւանքը լինում է բոլորովին կամ մասամբ իրաւունքներից զրկուելը, — մինչև դատաստանով արգարանալը:

Բ.

ԾԻԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՄԱՍԻՆ

11. Իւրաքանչիւր եկեղեցու կամ աղօթատան բոլոր իրաւասու ծխականները նոյն եկեղեցու կամ աղօթատան միաբան հոգևոր պաշտօնեաների հետ միասին կազմում են ծխական ժողով:

12. Ծխական ժողովի նիստերը գոնբաց են լինում:

13. Բացի յատկապէս նախատեսուած դէպքերից ծխական ժողովների բոլոր վճիռները և ընտրութիւնները կատարւում են ձայների հասարակ մեծամասնութեամբ: Ձայների հաւասարութեան դէպքում գնրակշռում է այն կողմը, որին իւր ձայնը տալիս է ժողովի նախագահը:

14. Միմիայն կանոնաւոր կերպով կայացած՝ ծխական ժողովում սահմանուած և ստորագրուած վճիռները և

համախօսականները համարում են վաւերական և օրինական զօրութիւն ունեցող: Ծխական ժողովից դուրս կազմուած որ և է համախօսական կամ բազմաստորագիր թուղթ, նոյն իսկ պաշտօնապէս վաւերացուած ստորագրութիւններով, ոչ մի օրինական ոյժ չունի:

15. Եթէ իրաւասու ծխականներից մէկը ժողովի իրաւասութեանը պատկանող որ և է գործի վերաբերմամբ խարդախութիւն, կեղծիք կամ խաբէբայութիւն է արել և ժողովի կողմից այդ ապացուցուել է՝ ժողովի յատուկ վճռով այդպիսին կարող է զրկուել նոյն գործին առ ժամանակ կամ ընդ միշտ որ և է կերպով մասնակցելու իրաւունքից:

16. Ծխական ժողովի իրաւունքն է ձայների մեծամասնութեամբ փակել, ընդհատել կամ յետաձգել նիստի շարունակութիւնը նոյն կամ ուրիշ օրուայ:

17. Ծխական ժողովի իրաւասութեանը պատկանում են հետևեալ գործերը.

ա) Քահանայացուների և եկեղեցական սպասաւորների ընտրութիւնը, ծխաբաժանութիւնը, քարոզիչներ հրաւիրելը:

բ) Ծխական համայնքի տնտեսականի ընդհանուր կառավարութիւնը և տնօրէնութիւնը. երեսփոխ, հոգաբարձուներ ընտրելը և պաշտօնից հեռացնելը. նրանց գործունէութեան քննութիւնը, վերահսկողութիւնը և հաշուառութիւնը. յանցաւորութեան դէպքում՝ նրանց քրէական և քաղաքացիական դատի ենթարկելը յատուկ հաւատարմատարի ձեռքով:

գ) Եկեղեցու կամ աղօթատան բարեգարգութեան մասին հոգացողութիւն (անօթների մատակարարութիւն, երգեցիկ խումբ կազմակերպել և պահելը, և այլն):

դ) Քահանաների և եկեղեցական այլ պաշտօնեաների տնտեսական տպահովութեան խնդիրը:

ե) Ծխական տուրքեր և պարտականութիւններ սահմանելը:

զ) Բանալ ուսումնարաններ, հիւանդանոցներ, աղքատանոցներ, ապաստարաններ և այլ բարեգործական հաստատութիւններ (տես Փոխ, Կան.)

է) Ծխական համայնքի բարեգործական գործունէութեան ընդհանուր տնօրէնութիւնը. նոյն եկեղեցուն կամ աղօթատան պատկանող աստուածահաճոյ հաստատութիւնների պահպանութիւնը, վերահսկողութիւնն և դրանց կառավարող յատուկ հոգաբարձուների ընտրութիւնը:

ը) Հարկ եղած դէպքերում ծխական համայնքի շահերը պաշտպանելը պետական դատարաններում, քրէական և քաղաքացիական դատեր վարելով երեսփոխի կամ մի յատուկ հաւատարմատարի ձեռքով:

թ) Վկայութիւն և կարծիք յայտնել եկեղեցական դանազան հաստատութիւններում քննուող և վճռուող այն գործերի և խնդիրների մասին, որոնք վերաբերում են ծխական համայնքին կամ նոյն համայնքի աշխարհական և հոգեօրական անդամներին:

ժ) Հարկաւոր դէպքերում հոգաբարձական յանձնաժողովներ ընտրելը՝ շինութիւններ, նորոգութիւններ և ծխական ժողովից յանձնարարուած այլ գործողութիւններ կատարելու համար:

ժա) Ծխական համայնքի բոլոր գործերի վերաբերմամբ անհրաժեշտ և հարկաւոր կարգադրութիւններ սահմանելը:

ժբ) Պատգամաւորներ, ներկայացուցիչներ և նրանց փոխանորդներ ընտրելը ծխական համայնքի կողմից ուրիշ պատգամաւորական (օր. թեմական) ժողովների և այլ զանազան եկեղեցական գործառնութեանց մասնակցելու համար:

18. Ծխական ժողով հրաւիրելու իրաւունք ունին՝

ա) Հոգեւոր իշխանութիւնը:

բ) Նոյն եկեղեցու իւրաքանչիւր քահանայ,

գ) Երեսփոխը և հոգաբարձուները,

դ) Մի քահանայ ունեցող ծխական համայնքում իրա-

ւասու ծխականներից առնուազն տասն և երկու (12) հոգի միասին, իսկ մէկից աւելի քահանայ ունեցող ծխական համայնքում՝ իրաւասուններից առնուազն քսան և չորս հոգի (24) միասին:

19. Ժողովի հրաւերը կատարուում է գրաւոր հրաւիրաթղթով. պահանջուում է նաև բանաւոր ծանուցումն եկեղեցում:

— Հրաւիրաթուղթն ուղարկուում է եկեղեցու կամ աղօթատան բոլոր իրաւասուններին, իսկ մի մի օրինակ կախ է տրուում (առնուազն մի շտաբ) եկեղեցու պատի վրայ. մուտքի դրան մօտ՝ ներսը և դուրսը՝ յատուկ տեղում: Հրաւիրաթղթում արձանագրուած պիտի լինի ժողովում խորհրդածուելիք և վճռուելիք հարցերի օրակարգը:

— Եկեղեցու կամ աղօթատան քահանաները պարտաւոր են եկեղեցում բերանացի ծանուցումներ անել գումարուելիք ժողովի մասին զոնէ երեք անգամ:

20. Սովորական ծխական ժողովատեղին է եկեղեցին: Արտակարգ դէպքերում ժողովը կարող է գումարուել և մասնաւոր շէնքում: Ժողովի ժամանակ եկեղեցում սեղանի վարագոյրը քաշուած է լինում:

21. Ժողով եկող իւրաքանչիւր ծխական իրաւասու ստորագրում է իւր անունը և ազգանունը յատուկ թերթի վրայ:

22. Ծխական ժողովը առաջին անգամ կանոնաւոր է համարուում և նիստը բացուում է, եթէ ներկայ եղող ծխական իրաւասունների թիւը նոյն եկեղեցու կամ աղօթատան իրաւասունների (տարեցուցակում արձանագրուածների, տես յօդ. 84) ընդհանուր թուի կիսից աւելի է:

23. Եթէ առաջին անգամ ժողովը չկայանայ՝ գումարուած ծխական իրաւասունների սակաւութեան պատճառով (յօդ. 22)՝ կրկին անգամ իրաւասունները ժողովի են հրաւիրուում 19 յօդուածում ցոյց տուած եղանակով, նշանակելով հրաւիրաթղթում, որ այս երկրորդ ժողովի հրաւերն է:

24. Երկրորդ ժողովը (յօդ. 23) կանոնաւոր է համարուում և նիստը բացուում է, եթէ ներկայ եղող ծխական

իրաւասունների (տարեցուցակում արձանագրուածների, տես յօդ. 84). ընդհանուր թուի մի տասներորդ մասից պակաս չէ, իսկ քահանայութեան ղէպքում մի հինգերորդ մասից, ($\frac{1}{5}$):

25. Եթէ երկրորդ անգամ հրաւիրուած ժողովը ներկայ եղող իրաւասունների թուի սակաւութեան պատճառով չկայանայ, հոգեւոր իշխանութեան պարտականութիւնն է, եթէ միայն կան կարեւոր և անյետաձգելի հարցեր, իւր նախաձեռնութեամբ և իւր ձեռքում եղած բոլոր միջոցներով ծխական իրաւասուններին ժողովի գումարել. իսկ անյաջողութեան դէպքում հոգեւոր իշխանութիւնը դիմում է թեմական իշխանութեան, խնդրելով տնօրէնութիւն:

26. Փաղաքներում ծխական ժողովի նիստը բաց է անում նոյն ծխական համայնքի քահանան, քահանայի բացակայութեան դէպքում երեսփոխը, իսկ երեսփոխի բացակայութեան դէպքում՝ ներկայ գրագէտ իրաւասուններից տարիքով աւագը: Ժողով բացողն 21-րդ յօդուածում յիշուած թերթի ստորագրութիւնները բարձրաձայն համեմատում է ծխական իրաւասունների տարեցուցակի (տես յօդ. 84, 85) հետ և ստուգում՝ ներկայ գտնուող ծխականների իրաւունքը ժողովին մասնակցելու (այս վերստուգուած թերթը յետոյ կցւում է ժողովի արձանագրութեանը). ապա ձեռնարկում է նախագահի ընտրութեանը և նախագահի ընտրութիւնից յետոյ համարուում է լոկ ժողովական:

27. Ծխական ժողովի քարտուղարին, քուէտուփերի վրայ հսկողներին, քուէներ համարողներին, անգրագէտների համար թերթիկների վրայ գրողներին և նման պաշտօնեաներին ընտրում է ծխական ժողովը:

28. Նախագահը հսկում է ընդհանուր կարգապահութեանը և ծխական ժողովի բոլոր գործողութիւնների՝ կանոնաւորութեան և վայելչութեան սահմաններից չչեղուելուն:

29. Նախագահն իրաւունք ունի ծխական ժողովին ներկայ եղող կողմնակի, ոչ ժողովական (յօդ. 9, 10) անձերին,

որ և է անկարգութեան դէպքում, անմիջապէս հեռացնել ժողովից, կողմնակի անձանց թողատրուում է միմիայն լուռ ունկնդրութիւն:

30. Երկու անգամ պաշտօնապէս կարգի հրաւիրելուց յետոյ՝ նախագահն իրաւունք ունի անկարգապահ ժողովականին զրկել խօսելու իրաւունքից, իսկ անկարգութեան յամառ շարունակութեան դէպքում, նոյն իսկ հրաւիրել ժողովականին թողնել ժողովը և հեռանալ:

31. Ծայրայեղ դէպքերում՝ երեք անգամ ամբողջ ծխական ժողովը կարգի հրաւիրելուց յետոյ, երբ այլ ևս անհնարին կլինի շարունակել նիստը խռովութիւնների պատճառով, նախագահն իրաւունք ունի նիստը փակուած յայտարարել:

32. Ծխական ժողովում խորհրդածութեան և ձայնատուութեան առարկայ են լինում միմիայն օրակարգում նշանակուած հարցերը՝ բացի յատկապէս յիշուած խնդիրներից:

33. Իւրաքանչիւր ժողովական ունի միայն մի ձայն կամ մի քուէ:

34. Որ և է պատճառով ժողով չեկող ծխական իրաւասուն իւր ձայնը կամ քուէն ուրիշին յանձնելու իրաւունք չունի. բայց իրաւունք ունի իւր գրաւոր կարծիքն ուղարկել ժողովին, որ կարող է կարգացուել քուէարկութիւնից առաջ, եթէ ժողովն այդ կամենայ: Բայց այս գրաւոր կարծիքը հաշուի չէ առնում որպէս ձայն քուէարկութեան ժամանակ, այլ կցւում է ժողովի արձանագրութեանը:

35. Օրակարգում նշանակուած խնդիրներում անձնական շահ ունեցող ժողովականը չէ կարող ընտրուել ծխական ժողովի նախագահ (յօդ. 36):

36. Այն ժողովականները, որոնք օր և է անձնական շահ ունին խորհրդածուելիք և վճուելիք խնդրում, կամ եթէ այդ խնդիրն իրանց է վերաբերում՝ այդ խնդրի խորհրդածութեան և վճուման ժամանակ ժողովից հեռանում են: Ժողովականի կամ նախագահի (յօդ. 35) շահակից լինելը որոշում է ժողովը: Այդպիսիներից ժողովը

կարող է հարցնել նրանց կարծիքը և ունեցած տեղեկութիւնները:

37. Երբ նախագահը օր և է պատճառով դեռ ժողովը չփակուած ստիպուած է թողնել նախագահութիւնը, պէտք է ընտրել նոր նախագահ:

38. Ի պաշտօնէ նախագահողները՝ եթէ նոյն ծխական համայնքի իրաւասու չեն՝ ձայնատուութեան կամ քուէարկութեան չեն մասնակցում:

39. Ծխական ժողովի որոշմամբ՝ ձայնատուութիւնը կամ քուէարկութիւնը (թէ վճուելիք հարցերի և թէ ընտրութիւնների) կարող է լինել թերթիկներով, քուէներով և կամ ձեռք բարձրացնելով:

40. Ձայնատուութիւնը գաղտնի է լինում, եթէ ժողովականներից նոյն իսկ մի հոգի քուէարկութիւնից առաջ այդ կպահանջի:

41. Թեկնածուներ որոշելիս նախագահը բաժանում է բոլոր ժողովականներին իւր կնքով կամ ստորագրութեամբ նշում մի մի թերթիկ, որի վրայ ամեն մի ժողովական գրում է իւրաքանչիւր ընտրելի պաշտօնեայի համար երկու թեկնածուից ոչ աւելի: Այդ թերթիկները հաւաքւում, հերթով կարդացւում են և նշանակւում է իւրաքանչիւր թեկնածուի ստացած ձայների թիւը: Այնուհետեւ թեկնածուները քուէարկւում են ստացած ձայների առաւելութեան կարգով:

42. Քուէարկուել կարող են նաեւ ժողովից բացակայող անձինք, եթէ առաջարկողներն երաշխաւորում են որ նրանք չեն մերժի իրանց ընտրութիւնը:

43. Ինքը թեկնածուն չէ կարող մասնակցել իւր քուէարկութեանը:

44. Երբ մի պաշտօնի համար մի քանի անձինք պիտի ընտրուին (պատգամաւորներ և այլն), ընտրութիւնն անպատճառ կատարւում է թերթիկներով, եթէ այդ պահանջն ժողովականներից առ նուազն հինգ հոգի:

45. Երբ ընտրութիւնը թերթիկներով է կատարւում ընտրողական թերթիկները նշնում են նախագահի ստորագրութեամբ կամ կնքով, հաշուով բաժանւում են ժո-

ղովականներին, ձայնատուութիւնից յետոյ հաշուով հաւաքուում և ընտրութեան արգիւնքը արձանագրելուց յետոյ՝ անմիջապէս և տեղնուտեղը ոչնչացուում են:

46. Եթէ որ և է պաշտօնի համար ընտրուելու են մի քանի անձինք և ընտրութիւնը կատարուում է թերթիկներով (յօդ. 44)՝ իւրաքանչիւր ժողովական իրաւունք ունի իւր ընտրողական թերթիկի վրայ՝ փոխանակ տարբեր մարդկանց անուններ գրելու, գրել միևնոյն մարդու անունը այնքան անգամ՝ որքան հոգի են ընտրուելու: Քուէարկուողը համարուում է ստացած այնքան ձայն, որքան անգամ՝ որ նրա անունը կրկնուած է թերթիկներում:

47. Քուէարկութեան ենթարկուած թեկնածուների ստացած քուէները համարուում են և ձայների առաւելութեան կարգով ցուցակագրուում: Ամենից շատ ձայն ստացողը համարուում է առաջին ընտրեալ, նրանից պակաս ստացողը՝ երկրորդ ընտրեալ, և այսպէս աստիճանաբար մինչև որ լրանայ ընտրելի պաշտօնեաների հարկաւոր թիւը: Սոյն՝ այսինքն ստացած քուէների առաւելութեան՝ կարգով դասաւորուում են և անձնափոխանորդները:

48. Միայն այն ձայնատուութիւնը՝ կանոնաւոր կարող է համարուել, որին մասնակցել է՝ նիստի բացման ժամանակ ներկայ եղող՝ իրաւասունների կիսից աւելին:

— Միայն այն վճիռը կամ ընտրութիւնը կայացած և վաւերական է համարուում, որ ստացել է յօդուտ իւր՝ նիստի բացման ժամանակ ներկայ եղող՝ իրաւասունների քուէների կիսից աւելին:

49. Ծխական ժողովը փակուելուց առաջ քարտուղարը կարդում է իւր կազմած արձանագրութիւնը, որի մէջ յաջորդական կարգով արձանագրուած են լինում ժողովի բոլոր անցքերը և վճիռները: Մանրամասնորէն արձանագրուում են՝ նախագահի կողմից կարգի հրաւիրման, ձայնից զրկելու և ժողովից հեռացնելու գէպքերը: Արձանագրութիւնը կարդացուելուց յետոյ՝ ուղղուում են սպրդած սխալները՝ և ապա բոլոր ժողովականները ստորագրում են նոյն այդ ժողովում:

50. Ծխական ժողովի վճիռների և ընտրութիւնների

գէմ՝ բողոք ունեցող ժողովականներն իրաւունք ունին արձանագրութեան տակ իրանց ստորագրութեան վրայ աւելացնել միայն այս երկու բառը՝ «բողոք ունիմ»: «Բողոք ունիմ» գրողը և առհասարակ բողոք ունեցողն երեք օրուայ ընթացքում տալիս է իւր գրաւոր բողոքը նախագահին կամ քարտուղարին արձանագրութեանը կցելու համար: Բողոքողն իրաւունք ունի իւր բողոքի պատճէնը վաւերացնել տալ նախագահի և քարտուղարի ստորագրութեամբ, իւր մօտը պահելու համար:

51. Ծխական ժողովի բողոքաւոր վճիռների արձանագրութեանց պատճէնները՝ ժողովի օրից առ առաւելն մի շաբաթուայ ընթացքում նախագահը պարտաւոր է ուղարկել մերձաւոր հոգեւոր իշխանութեան միջոցով թեմական իշխանութեանը: Թեմական իշխանութեան վճռի կամ բացատրութեան դէմ, հարկ եղած դէպքում, կարելի է բողոքել հոգեւոր բարձրագոյն իշխանութեան:

52. Այն անբողոք վճիռները, որոնք վերաբերում են ծխական ժողովի իրաւասութեան պատկանող գործերին (յօդ. 17), անմիջապէս գործադրուում են, բացի յատկապէս յիշուածներից:

53. Երեսփոխի և հագաբարձուների ընտրութիւնը և հեռացումը հաղորդուում է ի հաստատութիւն և ի գիտութիւն թեմական իշխանութեան:

54. Կոնսիստորիան, եթէ գտնի որ ըտրուածը համապատասխան չէ կանոններումս նշանակուած որ և է օրինական պահանջի, առ առաւելն մէկ ամսուայ ընթացքում յայտնում է այդ մասին ծխական ժողովին: Մէկ ամսուայ ընթացքում Կոնսիստորիայից պատասխան չըստացուելու դէպքում ծխական ժողովի վճիռն անմիջապէս գործադրուում է և ընտրուածներն ստանձնում են իրանց պաշտօնները:

— Մէկ ամիսն հաշուում է ընտրութեան օրից:

Գ.

ՀՈԳԵՒՈՐ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(ԶԱՆԸՆԿԱԼ, ՍԱՐԿԱԽԱԳ, ՔԱՀԱՆԱՅ,)

55. Իւրաքանչիւր համայնք, քաղաքներում և գիւղերում որչափ էլ փոքրաթիւ լինի կարող է իւր սեպհական

քահանան ունենալ, եթէ միայն համայնքը կապահովի քահանայի տնտեսական վիճակը.

56. Մի քանի սովաւաթիւ համայնքներ, որոնք առանձին առանձին չեն կարող իրենց սեպհական քահանան ունենալ, կարող են ընդհանուր համաձայնութեամբ իրենց սեպհական քահանան ունենալ, եթէ նրանց հաղորդակցութեան միջոցները արգելափակ հանգամանք չեն ծառայիլ:

57. Իւրաքանչիւր քահանայ պիտի ունենայ 250 ծուխ — մատաղաբաժին: Երկրորդ քահանայի խնդիր համայնքը կարող է յարուցանել այն դէպքում երբ ծխականների տների թիւը կը հասնի 350 *): Ըստ այսմ երրորդ քահանայի խնդիր համայնքը կարող է յարուցանել այն դէպքում, երբ երկրորդ քահանայի համար արդէն լրացած կը լինի սահմանեալ 250 ծուխը և աւելացած կը լինի նաև 100 տուն: Նոյն հետևողականութեամբ պիտի վարուիլ յաջորդական քահանայական ընտրութիւնների բոլոր դէպքերում:

58. Եթէ քահանայի ծերութեան կամ մի որ և է անբուժելի հիւանդութեան դէպքում, որն արգելք է լինում նրան քահանայագործելու, համայնքը յարուցանում է նոր քահանայ ունենալու խնդիր, այդ դէպքում վերջինս գրաւոր ստորագրութեամբ պարտաւորւում է արգիւնքների կէսը յատկացնել ծեր կամ հիւանդ քահանային ցմահ և կամ ինքը համայնքն է դոհացումն տալիս նրան, հակառակ դէպքում նոր քահանայի խնդիրը մերժւում է թեմական իշխանութեան կողմից:

59. Հոգևոր պաշտօնեաներ ընտրելիս ծխական ժողովը պիտի անշեղ կերպով առաջնորդուի հետևեալ հրահանգով:

*) Մանոթ. երկրորդ քահանան միմիայն հովուում է իւր ծուխը. նա կարող է աւագագոյն քահանայի ծուխը հովուել կամ նրա ծխից բաժին ստանալ վերջինս գրաւոր թոյլտուութեամբ:

ա) Ընտրելիները պիտի համապատասխանեն, բացի մեր եկեղեցու ընդհանուր կանոնական պահանջներից՝ նաև հետևեալ պայմաններին. պիտի օժտուած լինեն բարոյական արժանիքներով և ունենան քաղաքների համար Ս. Էջմիածնի ձեմարանի և կամ առ նուազն թեմական կամ այլ միջնակարգ դպրոցի աւարտման վկայագիր. իսկ գիւղերի համար առ նուազն չորս դասարանի վկայագիր. հարկւր տանից պակաս գիւղի համար առ նուազն թեմական դպրոցի երկրորդ դասարանի վկայագիր: Աշխարհիկ դպրոցներում կրթութենքը նաև Հոգևոր դպրոցների Դ. և Բ. դասարանի աւարտման վկայագիր ունեցողները կրօնական առարկաներից *) և Հայոց լեզուից՝ պահանջուած ծրագրով քննութիւն պիտի տան թեմական դպրոցում կամ ս. Էջմիածնի Հոգևոր [ձեմարանում **])

բ) Վկայագիր չունեցողները պիտի պատշաճաւոր քըննութիւն տան՝ պահանջուելիք առարկաներից վկայագիր ձեռք բերելու համար՝ միայն թեմական դպրոցներում կամ ս. Էջմիածնի Հոգևոր ձեմարանում:

գ) Ընտրուածի բարոյական անարատութեան մասին վկայելու է ծխական ժողովը:

60. Հոգևոր պաշտօնեայ ընտրուած կարող է համարուել միայն նա, ով ստացել է յօգուտ իւր ժողովում ներկայ եղող իրաւաստների ձայների $\frac{2}{3}$ մասը (տես. յօդ. 24):

*) Մանոթ. Հմտութիւն Ս. Գրոց, եկեղեցու խորհուրդները, կարգ Աստուածապաշտութեան, ծօնացոյցի գործաժուլութիւնը, Հայոց եկեղեցու և Հայոց Պատմութիւնը, ամբողջութեամբ, երգեցողութիւն, (շարականներ ըստ հնի կամ ձայնադրեալի):

**) Մանոթ. ձեմարանի և թեմական դպրոցի վարչութիւնները պարտաւոր են մինչև մի ամիսը քահանայացուի խնդիրը ստանալու օրից սկսած, քննութեան ենթարկել նրան և պահանջուելիք վկայականը տալ: Քննութիւնը կատարում են առարկաները ուսուցիչները տեսչի կամ նրա օգնականի ներկայութեամբ:

61. Նախագահը ժողովի կազմած արձանագրութիւնն երկու օրուայ ընթացքում պարտաւոր է ներկայացնել մերձաւոր հոգեւոր իշխանութեան, որը, պահանջելով քահանայացուի ուսման, ծննդեան, զինուորակոչի վկայականները, նրա համաձայնութեան ստորագրութիւնը, նաև տեղեկութիւն ընտրող համայնքի մատաղաբաժին ծխերի և քահանաների թւի մասին՝ ուղարկում է մի շաբաթուայ ընթացքում Վիճ. Կոնսիստորիային, վերջինս պարտաւոր է ստանալու օրից մինչև երկու շաբաթն ընթացք տալ գործին:

62. Գիւղերում հոգեւոր պաշտօնեաների ընտրութիւնը կատարւում է անպատճառ գործակալ քահանայի կամ տեղական Յաջորդի ներկայութեամբ և նախագահութեամբ:

63. Ծխական համայնքը հոգում է իւր հոգեւոր պաշտօնեաների տնտեսականը հետևեալ զանազան եղանակներով, ըստ որոշման ծխական ժողովի.

- ա) Մշտական ռոճիկ, որ սահմանում է ծխական ժողովը.
- բ) Տուրքեր, որ ստանում են հոգեւոր պաշտօնեաները հոգեւոր ծխակատարութեանց համար.
- գ) Կամաւոր նուիրաբերութիւններ.
- դ) Գիւղերում — հող, կալամաս (տարեհախ):

64. Հոգեւոր պաշտօնեաների սովորոյթով ընդունուած հասոյթները կարելի է փոխարինել ռոճիկով այնպիսի ծխական ժողովում և ձայների այնպիսի մեծամասնութեամբ, որ պահանջում են այս կանոնադրութեան 60 յօդուածը:

Դ.

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԴՈՅՔԵՐԻ ՄԱՍԻՆ:

65. Իւրաքանչիւր ծխական համայնք ինքն է կառավարում և տնօրինում ծխական ժողովի միջոցով իւր գոյքը (բոլոր շարժական և անշարժ կայքը) յօգուտ նոյն ծխական եկեղեցու հիմնարկութիւնների և անձերի:

— Նոյն ծխական համայնքի շրջանից դուրս անելիք ծախ-

սերի համար անհրաժեշտ է Բարձրագոյն Հոգեւոր իշխանութեան թոյլտուութիւնը:

66. Առանց ծխական ժողովի համաձայնութեան նոյն ծխական եկեղեցուն յատկացուած և պատկանող գոյքից (բոլոր շարժական և անշարժ կայքից) ոչ մի ծախս լինել չէ կարող:

67. Ծխական հոգաբարձուները պարտաւոր են հաշիւ ներկայացնել թեմակալ առաջնորդին և թէ ծխական ընդհանուր ժողովին, որոնք այդ հաշիւների վերստուգութեան համար ընտրում են վերաստուգող յանձնաժողով:

68. Ծխական ժողովն իրաւունք ունի իւր որոշմամբ տարեկան ծախս անել գիւղերում՝ հարիւր (100) բուբուլց ոչ աւելի, իսկ քաղաքներում՝ վեց հարիւր (600) բուբուլց ոչ աւելի: Մինչև այս դուժարներն եղած ծախսի մասին հաղորդւում է Կոնսիստորիային՝ մերձաւոր հոգեւոր իշխանութեան ձեռքով ի գիտութիւն: Իսկ այս դուժարներից վեր ծախսերի համար ծխական ժողովը պիտի խնդրէ Բարձրագոյն Հոգեւոր իշխանութեան թոյլտուութիւնը:

69. Տնտեսական, այսինքն գրամական և գոյքի վերաբերեալ, այն խնդիրներն որոշելու համար, որոնց դուժարը անցնում է ծխական եկեղեցու տարեկան եկամուտից կամ յամենայն դէպս գիւղերում հարիւր (100) բուբուլց, իսկ քաղաքներում՝ վեց հարիւր (600) բուբուլց՝ — պահանջում է որ վճիռը ստանայ յօգուտ իւր սովորական ծխական ժողովին (տես յօդ. 24,) ներկայ իրաւասունների ձայների երկու երրորդականից ($\frac{2}{3}$) ոչ պակաս:

70. Եթէ եկեղեցական եկամուտները բաւական չլինին ծխի բոլոր կարիքներին բաւարարութիւն տալու, հոգաբարձութիւնը կազմում է ծխականներից միանուագ կամ պարբերաբար դրամով կամ բնական որոշ տուրք ժողովելու նախագիծ: Այդ նախագիծն առաջարկւում է ծխական ընդհանուր ժողովի քննութեան և օրինաւոր կերպով ընդունելուց ու համախօսական կազմելուց յետոյ՝ պարտաւոր է դառնում համաձայնութիւն տուողների համար:

71. Ծխական եկեղեցապատկան գրամագլուխները տոկոսով աճեցնելու համար պիտի յանձնուին պետական

կամ հառարակական բանքային հաստատութեանց, Այս դրամագլուխները կարելի է նաև մասնաւոր մարդկանց յանձնել՝ եթէ եկեղեցու համար այդ յարմար և ձեռնա-
տու դատուի և յանձնուելիք գումարը հաստատ գրաւակա-
նով ապահովուի՝ միայն թէ Կոնսիստորիայի թոյլտուութեամբ
և պատասխանատուութեամբ (տես Պօլոժ.):

72. Այն բոլոր ծխական եկեղեցիները, որոնք տարե-
կան հազար (1000) թուրքաց աւելի եկամուտ ունին,
պէտք է իւրաքանչիւր տարուայ սկզբում ծխական ժողո-
վով իրանց տարեկան երկմուտքի նախահաշիւը (բիւջէ)
կազմեն, թեմական իշխանութեան հաստատել տան և
անցեալ տարուայ հաշիւն ու զեկուցումը երեսփոխից ու
հոգաբարձուներից ստանալուց և ժողովում քննելուց յե-
տոյ՝ պէտք է տպագրել տան այդ բոլորը, ծխական իրա-
ւասուններին բաժանելու համար:

Այդ տպագրուած տեղեկագրից երկու օրինակ ու-
ղարկում է Վեհափառ Հայրապետի Դիւանը և մի մի
օրինակ Հոգեւոր կառավարութեան, Կոնսիստորիային, Սի-
նոդին և Ս. Էջմիածնի պաշտօնական թերթին:

73. Իւրաքանչիւր ծխական եկեղեցի պիտի ունենայ
մի ստոյգ և մանրամասն ժապաւինեալ մատեան եկեղե-
ցու անշարժ գոյքը, անթեղէններն և այլ իրերը և դրա-
մագլուխները ցուցակագրելու համար, նաև այն բոլոր
եկամուտների համար, որոնք որ և է իրաւունքով հասնե-
լու են նոյն ծխական եկեղեցուն: Նոյնպէս պիտի ունենայ
մի ուրիշ «Ելեմտից ժապաւինեալ հաշուեմատեան» ծխա-
կան եկեղեցու տարեկան բոլոր ելք ու մուտքը գրելու
(տես Պօլոժ.):

Ե.

ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԵՐԵՍՓՈՒԻ ԵՒ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ.

74. Ծխական եկեղեցու գոյքի կառավարութեան ըն-
թացիկ գործավարութեան համար ծխական ժողովն ընտրում
է մի երեսփոխ և 2—4 հոգաբարձու երեք տարի ժամա-
նակով: Հին կազմը կարող է վերընտրուել միմիայն այն

դէպքում, եթէ նրա հաշիւները քննուած են վերաստուգիչ
յանձնաժողովից և ճանաչուած են ծխական ժողովից իբրև
ստոյգ և անթերի, այլ և նրա գործավարութիւնն՝ ան-
պարսաւ:

75. Նոր հոգաբարձութեան ընտրելուց առաջ ծխական
ժողովը պէտք է նախ քննէ հին կազմի հաշիւները վերա-
ստուգող յանձնաժողովի զեկուցումը նրա գործավարութեան
մասին, և ապա կատարէ նոր հոգաբարձութեան ընտրու-
թիւնը, իսկ եթէ հոգաբարձութիւնը ժամանակին չներ-
կայացնէ հաշիւները, կամ եթէ ներկայացրած հաշիւները
ծխական ժողովից կհամարուին անբաւարար կամ վիճելի
— այս դէպքում՝ անմիջապէս կձեռնարկուի նոր կազմի
ընտրութեանը, իսկ հինը կհամարուի պաշտօնից հեռա-
ցած և պատասխանատու իւր գործավարութեան և հա-
շիւների համար:

— Նոյն այս ժողովում՝ հարկ եղած դէպքում՝ կարելի է
որոշել հին երեսփոխին դատի ենթարկել:

76. Նոր հոգաբարձութիւնը իւր պաշտօնը ստանձնե-
լիս պարտաւոր է ստուգել եկեղեցապատկան բոլոր գոյքի
(շարժական և անշարժ) անթերի և ամբողջ լինելը և ըն-
դունել իւր նախորդից՝ 73 յօդ. հիման վրայ կազմուած
ցուցակով:

77. Հին հոգաբարձութիւնը չափունակում է իւր
պաշտօնավարութիւնը մինչև որ նորը կստանձնէ իւր պաշ-
տօնը և իւր նախորդից յանձնողական ստացողական ցու-
ցակով կընդունէ ծխական եկեղեցու բոլոր գոյքը (անշարժ
և շարժական, տես յօդ. 72 և 73):

78. Եկեղեցու գոյքի ամբողջութեան վրայ հսկելը,
եկեղեցու արդիւնքների կառավարութիւնը, եկեղեցու
գործերի պատշաճաւոր առնական տեղերում պաշտպա-
նութիւնը, եկեղեցական շէնքերի կառուցումը, վերանո-
րոգումը, վարձով տալը և բոլոր նման գործերը մտնում
են հոգաբարձութեան պարտաւորութեանց շրջանը: Սա
առ հասարակ գործում է իբրև հաւատարմատար ի գիմաց
ծխական համայնքի, իսկ կարևոր գործերում նա իրաւունք

*

925

ունի պահանջելու ծխականների ըստ կարելւոյն բազմա-
մարդ ժողովից առանձին հաւատարմութուղթ: Ստանալով
այս հաւատարմութուղթն այն գործերի համար, որ այս
ծխական ժողովումն են որոշուած՝ նա արդէն ազատ է ամեն
տեսակ պատասխանատուութիւնից ծխական համայնքի առաջ
(յօդ. Պոլոժ. ¹²²⁴/429):

79. Հոգաբարձուները առանց ծխական ժողովի վճռի
իրաւունք չունին ծախսելու՝ գիւղերում յիսուն (50) ընդ-
լուց աւելի, իսկ քաղաքներում՝ հարիւր ընդլուց (100)
աւելի: Դրամական՝ բոլոր ծախսերի համար պահանջուում է
ստացողի ստորագրութիւնը «եւեմտից մատեանում», կամ
առանձին ապացուցութուղթ ստացողի ստորագրութեամբ:

80. Քաղաքներում ծխական եկեղեցու գումարներից
հոգաբարձուները իրաւունք չունին հարիւր (100) ընդլուց
աւելի առձեռն դրամ պահելու մօտերը: Աւելի գումար-
ները պիտի յանձնուին պետական և հասարակական բան-
քային հաստատութեանց (տես յօդ. 71) ծխական եկե-
ղեցու անունով: Այդ դրամատներից փող ստանալու համար
հոգաբարձուները պիտի ունենան ծխական ժողովի հա-
մաձայնութեան թուղթը (համախօսականը):

81. Գիւղերում իւրաքանչիւր վեց ամիսը մի անգամ
հոգաբարձութիւնը գանձանակը և հաշիւները ստուգելուց
յետոյ—50 ընդլուց աւելի եղած գումարը յանձնում են
բանքային հաստատութեանց, այնպէս ինչպէս այդ բա-
ցատրուած է նախընթաց 80 յօդուածում:

82. Իւրաքանչիւր քահանայի ծխական ժողովից տրուում
է մի ժապաւինեալ մատեան, որի մէջ քահանան պարտա-
ւոր է ճշտիւ արձանագրել իւր բոլոր ծխերը, և դրանց
արական և իգական անդամները: Մատեանում իւրաքան-
չիւր ընտանիքի համար առ նուազն յատկացուում է մի
թերթ: Այդ մատեանում արձանագրուում է իւրաքանչիւր
ծխականի անունը, ազգանունը, ծննդեան օրը և տարին,
նաև մատեանում արձանագրելու օրը:

—Օր աւուր այդ մատեանում նշանակուում է քահանան
իւր ծխերի մէջ եղած ծնունդը՝ իւրաքանչիւր ընտանիքի
թերթում, նաև վախճանուածներին և ծխականութիւնից

հրաժարուածներին: Մատեանը պահուում է եկեղեցում:
Այդ մատեանում են արձանագրուում նաև բոլոր նորեկ
ծխականները (տես յօդ. 7):

83. Ամեն տարի հոկտեմբեր—նոյեմբեր ամիսներին
ծխական եկեղեցու քահանաները, հոգաբարձուները երես-
փոխը կազմում են մի ցուցակագրող յանձնաժողով և քա-
ղելով քահանաների մատեաններից կազմում են ծխական
իրաւասունների տարեցուցակ՝ ուր արձանագրուած պիտի
լինին այն բոլոր կենդանի ծխականների անունները (տես
յօդ. 22), որոնք արդէն հասել են կամ յաջորդ տար-
ուայ ընթացքում հասնելու են 21 ամեայ հասակին
(տես յօդ. 9):

84. Ծխական իրաւասունների տարեցուցակը պարզ և
մաքուր գրուում է և նոյեմբերի 20-ից ոչ ոչ կախուում է
եկեղեցու ներսում և գրսում մուտքի դրան մօտ և
մնում է այդտեղ մշտապէս մինչև յաջորդ տարուայ ցու-
ցակի կախելը: Հին տարեցուցակը վերցւում է նորը կա-
խելիս: Մի մի օրինակ այդ տարեցուցակից ուղարկուում է
մերձաւոր Հոգևոր իշխանութեանը և Կոնսիստորիային:

85. Իւրաքանչիւր ծխական իրաւունք ունի բողոքելու
ցուցակագրող յանձնաժողովի կազմած տարեցուցակում
սարգած սխալների դէմ՝ նախ իրան յանձնաժողովին:
Եթէ ցուցակագրող յանձնաժողովը չյարգէ բողոքը, բո-
ղոքատուն իրաւունք ունի դիմել ծխական ժողովին, որն
և տալիս է վերջնական վճիռ, նախ քան օրակարգի հեր-
թական հարցերին անցնելը:

86. Ամեն մի ծխական եկեղեցու կամ աղօթատան
տարեկան ընդհանուր եկամուտի մի տոկոսը (¹⁰/₁₀₀) իւրա-
քանչիւր տարուայ վերջում ուղարկուում է մերձաւոր Հո-
գևոր իշխանութեան ձեռքով ս. Եշմիածնի Սինոդը՝ Մայր
Աթոռի գանձարանում պահելու համար իբրև յատուկ՝
ծխական եկեղեցիների պահեստի՝ գումար:

87. Այդ տոկոսը (յօդ. 86) վճարելուց ազատ են
բոլոր այն ծխական եկեղեցիները և աղօթատները, որոնց
տարեկան եկամուտը չէ հասնում հարիւր (100) ընդլուց:

88. Բոլոր այն ծխական եկեղեցիները, որոնց տա-

րեկան եկամուտը հազար (1000) բուրլուց աւելի է, մի հազարից աւելի գումարների համար մինչև տասն հազար բուրլին՝ վճարում են ծխական պահեստին երկու տոկոս ($2\frac{0}{10}$):

89. Բոլոր այն ծխական եկեղեցիները, որոնց տարեկան եկամուտը տասն հազար բուրլուց աւելի է, տասն հազարից աւելի գումարների համար՝ վճարում են ծխական պահեստի գումարին երեք տոկոս ($3\frac{0}{10}$):

90. Ծխական եկեղեցիների պահեստի գումարը գործադրում է միմիայն ամենակարգ ծխական եկեղեցիների ամենակարևոր պէտքերին, Վեհափառ Հայրապետի բարեհաճութեամբ, ու Էջմիածնի Սինոդի որոշմամբ, կարող ծխական համայնքների խնդիրներն ի նկատ առնելով:

91. Ծխական պահեստի գումարից տրուած նպաստներն մասին մանրամասն հրատարակում է Ս. Էջմիածնի պաշտօնական թերթում:

92. Ծխական ժողովներն իրաւունք ունին պատճառաբանուած միջնորդութիւններ յարուցանել Վեհափառ Հայրապետի անունով տուած խնդրագրերով այս կանոնադրութեան այս կամ այն կէտի փոփոխութեան համար: Այդ միջնորդութիւնները կպահուին Վեհափառ Հայրապետի Դիւանում, ծառայելու համար իբրեւ նիւթ այս կանոնադրութեան ապագայ բարեփոխութեանց:

92. Ռուսաց պետութեան սահմաններից դուրս (Պարսկաստան, Հնդկաստան, Տաճկաստան, Եգիպտոս, Բուլղարիա, Ռումանիա, Կիպրոս, Եւրոպա, Ամերիկա և ըն.) հայ ծխական համայնքներն, այս կանոնադրութիւնը յարմարեցնելով իրանց տեղական պէտքերին և եկեղեցական կազմակերպութեանը՝ ներկայացնում են Վեհափառ Հայրապետին ի հաստատութիւն:

93. Այս ծխական կանոնադրութեան պաշտօնական հրատարակմամբ և գործադրութեամբ զադարում են Հոգևոր բարձրագոյն, թեմական և տեղական իշխանութիւնների կողմից այս առարկայի վերաբերութեամբ տրուած այն բոլոր թէ ընդհանուր և թէ մասնական կանոններն ու հրահանգները, որոնք չեն ստացել պետական իշխանութեան հաստատութիւնը:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0362525

